

УДК 639.3(4-11)(091)

Усачова В.Є., кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Андреев А.І., здобувач вищої освіти ступеня Магістр факультету технології виробництва і переробки продукції тваринництва

Полтавський державний аграрний університет

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ВІДНОВЛЕННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІЮЧИХ РИБОРОЗПЛІДНИКІВ НА ПОЛТАВЩИНІ

В статті досліджено сучасний стан галузі рибництва на основі аналізу інформації з відкритих офіційних джерел за період з 2016 по 2019 роки. Виявленні основні проблеми рибного господарства України, досліджені тенденції та перспективи росту ставової аквакультури, які дозволили стверджувати, що спостерігається позитивна динаміка розвитку рибного господарства в Україні. Викладено пріоритетні напрямки відновлення виробничого потенціалу діючих риборозплідників на Полтавщині у збільшенні обсягів вирощування рибопосадкового матеріалу, особливо, рослиноїдних риб з використанням різноманітних заходів інтенсифікації аквакультури, також за рахунок використання УЗВ.

Ключові слова: ставова аквакультура, риборозплідники, рибопосадковий матеріал, добування водних ресурсів

Постановка проблеми. Забезпечення харчовими продуктами тісно пов'язано із раціональною експлуатацією природних та рибних ресурсів, державним регулювання і підтримкою найперспективніших видів діяльності, до яких відноситься аквакультура.

Результати досліджень та їх обговорення. Україна, входить до країн, із значним природним потенціалом для розвитку аквакультури, особливо за рахунок широкого різноманіття водних біоресурсів та значного фонду прісноводних внутрішніх водойм, що акумулює понад 1 млн. га. Так в період 2017 та 2018 ро-

ки аквакультурою займалися близько 4 тисячі суб'єктів господарювання (СГ). У 2019 році працювали в умовах аквакультури близько 3600 (СГ). За результатами діяльності - в цих господарствах вирощено 20,1 тис. тонн водних біоресурсів (сазан/короп — 8516 тонн; рослиноїдні — 7665 тонн; лососеві — 225 тонн; сомові — 224 тонни). Основним напрямом аквакультури у внутрішніх водоймах є ставове рибництво, яке містить основні резерви збільшення обсягів його виробництва. У 2018 році вирощування товарної риби в умовах аквакультури складало 20,2 тис. тонн, з яких 15,9 тис. приходить на ставову. [1]. Близько 87 % від загальної продукції аквакультури риби склали короп і далекосхідні рослиноїдні більше. В умовах аквакультури 2019 року також найбільше рибної харчової продукції було вирощено у ставках - 16390 тонн. Тобто на сьогодні вилов риби у ставках складає більш ніж 81% від загального вилову у внутрішніх водоймах України. Якщо 10 років тому він відповідав рівню 51% стає зрозумілим і світова тенденція. Так за останніми даними, у 2016 році світовий об'єм продукції аквакультури (110,2 млн. тонн) перевищив обсяг світового промислового рибальства на 19,3 млн. тонн, тобто на 17%. [2].

Також галузь рибництва відіграє чималу роль у надходженні коштів у бюджет: станом на 01.01. 2019 року із загальної кількості сплачених до зведеного бюджету податків — 877341,2 тис. грн., з яких морське рибництво складає 0,3%, а прісноводне рибництво — 99,3%. Слід відзначити, що (СГ) прісноводної аквакультури сплачують до зведеного бюджету в 4 рази більше податків, ніж (СГ) рибальства [3].

Полтавщина один із перспективних регіонів України, яка має на своїй території 2691 водний об'єкт загальною площею 5332,11 га. Із цієї кількості лише 60% придатні для розведення риби [4].

Спостерігається позитивна динаміка підприємницької діяльності в ставковому рибництві Полтавської області. За останні 5 років збільшилась кількість ставків переданих в оренду і погоджених з управлінням об'єктів на 111 шт., відповідно на 110 суб'єктів господарювання. При цьому майже не змінилась загальна площа водних об'єктів, що на кінець 2019 року відповідає

5367,771 га [6].

1. Добування водних біоресурсів за рибогосподарськими районами промислу та регіонами у 2019 році, т*

Із загального обсягу добуто за регіонами промислу	Усі регіони промислу	Роки			
		2017	2018	2019	2019 у % до 2018
		1436	1076,8	1278,8	118,8
	аквакультура	-	18,8	14,2	75,5
	внутрішні водні об'єкти	1436	1058,0	1264,6	119,5

*Добування водних біоресурсів (1996-2019) <http://www.ukrstat.gov.ua/>[5]

Аналізуючи статистичну інформацію за останні роки та таблицю 1 спостерігаємо позитивну динаміку ставкового виробництва в Полтавській області пов'язану із збільшенням кількості СГ, що займаються рибництвом, і не суттєвим розширенням ставкового фонду за рахунок включення в рибогосподарський оборот насамперед водойм, що раніше не використовувались. Проте дана позитивна тенденція, не призводить до сталого збільшення об'ємів вирощування товарної риби. Однією із причин не стабільності розвитку ставкового рибництва Полтавського регіону пов'язане із тим, що розміри, глибина ставків, наявних в СГ не відповідають вимогам до середовища проживання за рахунок інтенсивного замулення та заростання, що істотно знижує їх біопродукційний потенціал.

Відсутність реконструкційних заходів вже наявних водойм, не проведення інтенсифікаційних або меліоративних заходів, спрямованих на підвищення рибопродуктивності нагульних площ та інші фактори сприяють тому, що ставкова аквакультура не може досягти очікуваного належного ефекту.

Одночасно збільшення обсягів вирощування товарної риби потребує підвищення ефективності роботи риборозплідників. Ця категорія рибницьких

суб'єктів господарювання володіє дорогими основними засобами та складною технологією виробництва. В свій час цю роль відігравали державні рибоводно-меліоративні станції (РМС), які працювали на принципах господарського розрахунку і мали завдання вирощувати рибопосадковий матеріал, проводити ремонт і реконструкцію ставового фонду [7]. Відновлення вже діючих риборозплідників сприятиме збільшення обсягів вирощування рибопосадкового матеріалу, особливо рослиноїдних риб, адже в більшості товарних господарств вартість придбання рибопосадкового матеріалу становить до 50% всіх витрат на виробництво товарної риби [8].

Наразі до такого типу рибницьких підприємств належить ПРАТ «Лубенська РМС» Полтавської області, водний фонд якої до реорганізації складав близько 50 га, станція мала потужну матеріально технічну базу займалась інкубацією рослиноїдних риб. На даний час підприємство працює на території, що займає близько 30 га водних площ. Таке скорочення відбулось як в наслідок інтенсивної експлуатації водойм так і за рахунок зміни кліматичних умов. При збереженні масштабу забруднення водних екосистем останній фактор може стати основним і лімітуючим. Слід зазначити, що підприємство має власне маточне стадо коропів, займається вирощування рослиноїдних риб, при цьому володіє усіма необхідними категоріями ставків для вирощування рибопосадкового матеріалу, як для власних потреб, так і для реалізації.

Підвищення обсягів поставок зазначених видів місцевих риб на ринок пов'язано тільки з інтенсивним розвитком сучасного рибництва і можливістю вживання заходів різного ступеня ефективності: полікультура, збільшення щільності посадки, застосування добрив, штучних кормів та інших технологічних прийомів. При цьому, найдешевшою і найбільш доступною основній масі населення буде, риба, вирощена шляхом пасовищного рибництва на природній кормовій базі наших численних водойм. Однак новітній рівень розвитку технологій аквакультури також потребує впровадження індустріального рибництва в тому числі і УЗВ та вирощування більш цінних і делікатесних видів риб. Такі комбіновані технології, допоможуть збагатити резерви комплексного викорис-

тання будь-яких рибоводних і природних систем для одночасного вирощування багатьох видів риб, водоростей, тощо[9].

Подолання наслідків перерахованих вище причин вимагає не тільки значних капіталовкладень, пов'язаних з впровадженням нових технологій в промисловості та сільському господарстві, з заміною застарілих очисних споруд, розробкою режиму експлуатації гідротехнічних споруд, що приносить мінімальної шкоди навколишньому середовищу. Для підвищення ефективності ставкового рибництва необхідні відповідні накопичення, створити які в короткі терміни більшість господарств може лише за рахунок державної підтримки цього виду рибогосподарської діяльності. Обов'язковим елементом такого підходу є ресурсозбереження, високий рівень селекційно-племінної роботи із ремонтно-маточним стадом всіх видів риб [10].

Висновки. На основі аналізу інформації з відкритих офіційних джерел за період з 2016 по 2019 роки, виявленні основні проблеми рибного господарства України, дослідженні тенденцій та перспектив розвитку, які дозволяють стверджувати, що спостерігається позитивна динаміка розвитку рибного господарства в Україні. Пріоритетними напрямки відновлення виробничого потенціалу діючих риборозплідників у збільшенні обсягів вирощування рибопосадкового матеріалу, особливо, рослиноїдних риб є використанням різноманітних заходів інтенсифікації аквакультури, також за рахунок використання УЗВ.

Список використаних джерел

1. Публічний звіт Державного агентства рибного господарства України за 2018 р. URL: http://darg.gov.ua/_publichnyj_zvit_derzhavnogo_0_0_0_8359_1.html (дата звернення: 28.10.2020).

2. Глебова Ю. А., Шкарупа В. Динаміка розвитку рибного господарства України у 2016-2018. *Рибогосподарська наука України* 2019 № 2. С.5-20.

3. Зелена книга. Аналіз рибної галузі України <https://regulation.gov.ua/book/148-zelena-kniga-analiz-ribnoi-galuzi-ukraini> (дата звернення: 28.10.2020).

4. Полтавське обласне управління водних ресурсів [Електронний ресурс]: Режим доступу – <http://www.poltavavodgosp.gov.ua/index.php?id=49> (дата звернення: 28.10.2020).
5. Добування водних біоресурсів (1996-2019) ресурсів [Електронний ресурс]: Режим доступу – <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 28.10.2020).
6. Усачова В.Є. Сучасний стан рибництва, історія та розвиток галузі на Полтавщині // *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2015. №1-2 .С. 74- 79.
7. Колос О.М., Третяк О.М., Ганкевич Б.О., Янінович Й.Є. Організаційно-технологічні аспекти становлення та розвитку тепловодного ставового рибництва в Україні // *Рибогосподарська наука України* • № 2/2011 С. 70-87.
8. Маркова Є.Ю., Розвиток підприємств зі штучного відтворення і товарного вирощування риби в азово-чорноморському басейні // *Науково-виробничий журнал. Інноваційна економіка*. 2016. Вип 2 (63). С. 80-88.
9. Малишева О. О., Спиридонов С. Д., Мельничук В. Г., Коваленко В. О., Курта Х. М. Проектування експериментальної рибницької установки замкненого водопостачання для репродуктивної біотехнології промислових гідробіонтів // *Наукові доповіді Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2014. № 7. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nd_2014_7_4.
10. Дьяченко Т.Н. Загрязнение природных вод и возможность использования высших водных растений для улучшения их качества // *Природ. альманах. Биол. науки*. 2006. Вип. 8. С. 55–63.

